

У XIX ст. у Франції кабаре – це артистичний шинок, в якому читали вірші, виконували куплети, сценки тощо [12, 13].

У різних джерелах під поняттям «кабаре» розуміють:

- вид естрадної вистави в ресторані чи кафе розважального характеру [12, 13];
- невеликий ресторан з естрадою [12, 13];
- артистичне кафе [12].

Найбільше схоже за звучанням до досліджуваного поняття слово «ресторація» найчастіше визначається як застаріла форма терміну «ресторан» [1, 6, 8, 18]. Також під «ресторацією» розуміють ресторан нижчого класу [13], трактир, чиста харчівня [3].

В економічній енциклопедії термін «ресторан» трактується як підприємство громадського харчування, яке відрізняється від їдальні і кафе формою обслуговування, ширшим асортиментом страв, вищим ступенем технології виробничих процесів і вищим рівнем комфорту [4].

Зважаючи на історичну еволюцію закладів ресторанного господарства, науковці у своїх дослідженнях ототожують сучасний ресторан із його епохальними прообразами. Тому це зумовлює відсутність єдиного тлумачення поняття «ресторан» у різних джерелах.

Спираючись на вищесказане та аналізуючи багатовекторну діяльність сучасного ресторану, під цим поняттям, на нашу думку, слід розуміти заклад ресторанного господарства з високим рівнем організації сервісно-виробничого процесу, обслуговування, задоволення потреб гостей у якісному відпочинку, зокрема за рахунок організації культурно-розважальних програм, видовищних шоу, презентацій безпосередньо за участі споживача.

Список джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Вишневська, Г.Г. Еволюція сфери гостинності міста Києва другої половини XIX – початку XX століття в контексті розвитку українського туризму : автореф. дис. ... канд. культурології : 26.00.06 / Г.Г. Вишневська ; Київ. нац. ун-т культури і миства. – К., 2008. – 28 с.
3. Даль В. Толковий словарь живого великорусского языка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovardalja.net>.
4. Економічна енциклопедія : у 3 т. / Відповідальн. ред. С.В. Мочерний. – К.: Академія, 2001. – Т. 2. – 847 с.
5. Житецький, И. Евреи в Южной России. Формы труда у евреев в южной России : (ист.-этногр. заметки) / И. Жительский // Киев. Старина. – 1901. – Т. 74. – С. 1–45.
6. Исторический словарь галлицизмов русского языка [Електронний ресурс] / Н.И. Епишкин. – М. : Слов. изд. ЭТС, 2010. – Режим доступу: http://www.ets.ru/pg/r/dict/gall_dict.htm.
7. Караванський, С. Практичний словник синонімів української мови / С. Караванський. – 2-е вид. – К. : Українська кн., 2004. – 448 с.
8. Ожегов, С.И. Словарь русского языка : Ок. 57 000 слов / С.И. Ожегов ; под ред. д-ра филол. наук., проф. Н.Ю. Шведовой. – 16-е изд., испр. – М. : Рус. яз., 1984. – 797 с.
9. Пуцентейло, П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва : навчальн. посібник / П.Р. Пуцентейло. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
10. Ресторан восстанавливает силы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iqfun.ru/articles/sova-articles.shtml>.
11. Русавська, В.А. Гостинність в українській традиційній культурі / В.А. Русавська. – К. : Ліра-К, 2014. – 280 с.
12. Словник іншомовних слів / ред. О.С. Мельничука. — 2-е вид., випр. і доп. – К. : Гол. ред. УРЕ, 1985. – 966 с.
13. Словник іншомовних слів : 23 000 слів та термінологічних сполучень / укл. Л.О. Пустовіт, С.І. Скопенко, Г.М. Сютя, І.В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2000. – 1018 с.
14. Словопедія. Архітектура і монументальне мистецтво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/44/53392-0.html>.
15. Словопедія : словар українського сленгу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/57/53392-0.html>.
16. Словопедія : словник іншомовних соціокультурних термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: slovopedia.org.ua/39/53397/260766.html.
17. Словопедія. Українсько-російський словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/47/53392-0.html>.
18. Тлумачний словник української мови: Понад 12 500 статей (близько 40 000 слів) / уклад. Л.Г. Боярова [та ін.] ; ред. В.С. Калашник. – Харків : Прапор, 2005. – 992 с.
19. Універсальний словник-енциклопедія. УСЕ / О. Коваль. – 4-е вид. перероб. і доп. – Львов : Тека, 2006. – 1432 с.

Ларыса Раманова

«КАЛЯ ПЧОЛ ХАДЗІЦЬ НЯПРОСТА»: ПЧАЛА Ў ТРАДЫЦЫЙНЫХ АБРАДАХ І ПАВЕР'ЯХ

Назіраючы за жыццём пчол, бясконца здзіўляешся. Гэтым летам я трымала ў руках пчалінае... сэрца, васковае пчалінае сэрца. Вашчына, нацягнутая на тонкую провалаку «гнездавой» рамкі, ад летняй спёкі абарвалася і ўпала на ніз вулея. Маленькі яе кавалачак, які ўсё ж затрымаўся на сярэдзіне рамкі, пчолы «адцягнулі» ў выглядзе вялікага, амаль на ўсю рамку, сэрца. Пры гэтым абсалютна роўнымі, сіметрычнымі былі абодва яго бакі. Як на карціне намалюванае — сонечна-жоўтае сэрца з пчаліных сотаў — шэдэўр пчалінай «архітэктуры».

Пчолы — гэта сапраўдны цуд прыроды, створаны задоўга да нас, людзей. Эколагі «б'юць» трывогу — на нашых вачах пчолы пачынаюць знікаць. Сёння ў цэлым у еўрапейскіх краінах знікае па 20 % пчаліных сем'яў. Вучоныя не могуць знайсці адзінага правільнага тлумачэння гэтай з'явы. Магчыма, на пчол дрэнна ўздзейнічае надзвычай вялікая засмечанасць зямлі і паветра, розныя пчаліныя хваробы, а таксама невысокая культура чалавечых адносін і паводзін, бо вядома, што «пчолы водзяцца толькі ў добрага і бязгрэшнага чалавека, а ліхога не любяць», — так даўней казалі на Беларусі.

Нашы продкі з вялікай пашанай і ласкай ставіліся да пчол, стараліся іх развесці. Разбурэнне вулея ці борці было раўназначна разбурэнню храма Богага. Загубіць пчаліны рой, крадучы мёд, — усё адно як забіць чалавека. Таго, хто так рабіў, чакала смяротнае пакаранне.

Пчолы апыляюць 85 % раслін. Ад апылення залежыць ураджай агародніны, садавіны. У сістэме каштоўнасцяў хлебараба пчалаводства лічыцца неабходным заняткам. Таму, акрамя гаспадароў дома, менавіта пчолам прысвячалі даўней шчадровыя песні. Паказальная ў гэтым плане песня, запісаная ў в. Казацкія Балсуны Веткаўскага раёна: «Цётка, дзядзечка, благаславіце песеньку спець!» — «Каму» — «Пчолам!» «— А хто ета йдзе, дуброва гудзе? / Святы вечар, дуброва гудзе? / — Старая пчолачка раёчкі вядзе. / 2 р. / Садзіцеся, райкі, у новы вулляйкі, / 2 р. / а я, старая, да ў старым сяду. / Нясіце, райкі, сладкія мядкі, / а я, старая, жоўтыя васкі. / Сладкія мядкі — людзям на канцы, / жоўтыя васкі — Богу на свячкі» [1, с. 80, 81].

І не толькі жоўтыя васкі — «Богу на свячкі» ахвяраваліся людзьмі. У якасці ахвяры ў былой в. Барталамееўка спалывалі старыя вуллі: «У нас вуллі палілі на Паску. Паставяць возьлі цэрквы і запалюць. Агонь шугае, а тады як стрэліць! Хлопцы ўкінуць што-та такое, штоб луччай гарэла» [2, с. 100].

Ад памылак чалавека пакутуе ўсё жывое. Пасля найвялікай тэхнагеннай катастрофы — аварыі на Чарнобыльскай АЭС на працягу ўсяго наступнага часу ў чарнобыльскай зоне гінулі многія пчаліныя пасекі, сем'і, кінутыя людзьмі. Тыя, якім удавалася выжыць, пасяляліся ў пустых дамах, прыбудовах.

У Гомельскім палаца-паркавым ансамблі захоўваецца рукапіс «В пользу богохранимых пчёл», напісаны ў 1832 годзе. Словы малітвы, якая нагадвае замову, звернуты да хрысціянскіх апекуноў пчол — Зосіма і Савація, і, перш за ўсё — да самой пчалы: «Замолите, святые Зосиме и Саватие, обо мне, рабе божием, как пчёл водить и за пчелами ходить. Господи, утверди моей пчеле лосинные роги, рысьи ноги, лисью кротость, волчью смелость, медвежью силу. Как царь на царстве царствует, так бы моя пчела надо всею пчелою царствовала. Полети, моя пчела, в тёмные леса, и в зелёные луга, заломы, моя пчела, с лесу вершину, и с травы цвету, понеси, моя пчела, ко мне, рабу божию, в пасеку, и роись, моя пчела, отпуской роёв и поройков, прививайсь, моя пчела, ко мне, рабу божьему, имярек, и во веки веков, аминь». Магчыма, гэтую малітву прамаўлялі пчалярэ, калі вясной выносілі вуллі на пасеку. Акрамя Зосіма і Савація, з малітвамі звярталіся да святога Міколы: «І на Карме ў Сяргея Геракова ікона была — Мікола. Зялёная краска, як на іконе ў Наталлі. На іконе ўнізу вуллі стаялі» [3, с. 46]. Гэта — запіс, зроблены ў в. Бабічы Чачэрскага раёна. Менавіта ў бабціцкай традыцыйнай ткацтва існаваў тэрмін «вуллейкі накрытыя» — назва ўзора на тканым ручніку [4, с. 42].

Пра тое, якімі былі абрадавыя дзеянні пры вынасе пчаліных вулляў з амшаніка, расказвала Марыя Антонаўна Грыбанова, жыхарка в. Верхлічы Краснагорскага раёна Бранскай вобласці: «У нас пчолы былі. Бацька і брат дзержалі на гародзе, дваццаць пяць-трыццаць яшчыкаў. Сярод пасекі, як выносяць пчол пасля зімы, ставяць стол, засцілаюць скацёркай, ставяць новыя гаршкі, хлеб-соль, Богу моляцца. Болей прасілі дамавога, прызывалі яго, штоб дабро было. Пасля Благавешчання быў асобены дзень, калі пчол выносілі, у будні дзень выносілі. Гаршчок — махотка, а дзе — «крынка» называлі, ставілі яго на стол пустым. Ставілі пасвяцоную ваду. Папырская ў ёй па пасецы. Сам пчаляр пырскаяў. Браў тры розачкі з бярозы, з лісцікамі. Наверна, іх пасля таго торкалі дзе ў амбарах. Кляшчы заводзіліся і тады. Багун клалі ад кляшчоў у яшчык» [5, с. 111, 112].

Вялікімі жартаўнікамі і паэтамі былі нашы дзяды-прадзеды! А паспрабуйце ўявіць сабе такой пчалу, як яна апісваецца ў малітве да Зосімы і Савація. Узнікае казачны вобраз. Тут павінны быць спрацоўваць прынцыпы народнай культуры: падобнае нараджае падобнае. Між тым, пчала, паводле беларускіх народных казак, істота сапраўды моцная: толькі пчале, ды яшчэ вясясламу пеўніку, удалося выгнаць казу з печы. Паводле многіх казак, пчала дапамагае чалавеку. Яна, такая маленькая, адначасова — такая моцная: ад пчаліных укусаў гіне свойская жывёла (конь, авечкі) і нават чалавек: «Укус пчаліны падобны змяінаму, толькі ў малай дозе» [6, с. 99].

У традыцыйных уяўленнях пчала, як і птушкі, знаходзіцца ўверсе, у кроне Сусветнага Дрэва, блізка да Бога. І таму, калі прысніцца адна пчала, ці некалькі, калі на самой справе пчолы заляцяць у дом (вядома ж, не тады, каля пчалярэ выкатваюць мёд) — трэба чакаць бяды і нават смерці — з ліку тых, хто жыве ў доме. Так, пчолы з'явіліся ў сне напярэдадні Чарнобыльскай бяды: «...У той дзень, калі Чарнобыль гэты пракляты

здарыўся, мне сніліся пчолы, многа-многа пчол. Ляцяць і ляцяць кудысьці. Рой за роем. А пчолы — гэта да пажару. Зямля загарыцца...» [7, с.175].

Жыццё асобнай пчалінай сям’і заўсёды прыцягвала ўвагу вучоных сваім аднойчы і назаўсёды ўстаноўленым парадкам, размеркаваннем «хатніх роляў і абавязкаў». Можна, няма тут чаму і дзівіцца: пчолы з’явіліся на Зямлі задоўга да ўзнікнення чалавецтва, іх эвалюцыя працягваецца даўжэй, чым людская.

Пчолы — надзвычай чыстыя і акуратныя «асобы»: усё лішняе, непатрэбнае (г.зн. смецце) яны выносяць з вулея. Калі ж нешта выцягнуць ім не пад сілу, — бывае, мыш залезе, каб пачаставацца мёдам і воскам, — пчолы джаляць яе, а затым пакрываюць праполісам, нібыта замуруюць. У размяшчэнні рамак і сотаў на іх пчолы прытрымліваюцца строгага парадку. Калі ж рамкі пастаўлены няроўна, пчалюру прыбавяцца немалыя клопаты: пчолы так адцягуць воскам вашчыну на іх, што мёд не выкатаеш.

Часам здаецца, пчолы надзелены вышэйшым інтэлектам (у параўнанні нават з чалавекам), дабрынёй (у нашым, чалавечым разуменні), хоць, вядома: гэткія паводзіны — вынік эвалюцыі.

Пчаліная матка ў беларускіх калядных і валачобных песнях атаясамліваецца з Прачыстай, Маці Божай. Яна — сімвал найвышэйшага парадку. У гэтым пераконваюць нават простыя жыццёвыя назіранні.

Мінулым летам мая маці, Раманава Вера Іванаўна, назірала, як пчолы цэлых пяць дзён кармілі пчаліную матку, сагравалі ўдзень і ўначы яе сваім цяплом. Гэтая пчолка, як яе называюць, «каралева» пчол, ледзь не ў два разы большая за звычайную пчалу. ...Усе гэтыя пяць сутак яна сядзела ў матачніку — маленькай драцяной шкатулцы, якая была пакладзена на ляток перад вулеем.

Пчолы да апошняга абараняюць пчаліную матку са свайго вулея. Калі раецца, заўсёды ляцяць услед за ёй. А бывае і так: калі яе няма, пчолы іншы раз выводзяць «трутнёўку», якая закладвае чэр — лічынкі адных толькі трутняў, а не працоўных пчол. Трутні ў канцы лета могуць з’есці ўвесь мёд, пасля чаго можна ставіць крыж на ўсёй пчалінай сям’і.

«Каралева»-пчале на лета патрэбна 200 і болей трутняў, каб далей весці пчаліны род, каб быў прыплод. У канцы лета, як звычай, пчолы выкідваюць трутняў з вулея. Не выпадкова пчала і труцень — сімвалы супрацьлеглыя. Пчала — сімвал стараннасці, працавітасці. Большага гультая і аматара пажыць за чужы кошт, чым труцень, не знойдзеш.

Нярэдка людзі недаацэньваюць працу пчалюроў і тую вялікую карысць, якую прыносяць пчолы людзям. Гэта не толькі мёд, але ж і забрус, праполіс, пчалінае малако і маладыя лічынкі трутняў — ежа, ласунак і найпершыя прыродныя лекі, аб цудоўным уздзеянні якіх на здароўе многія сучаснікі нават не здагадваюцца.

Можна сцвярджаць, што нашы продкі нездарма абагаўлялі пчол. Як сцвярджаюць вучоныя, у тым выпадку, калі на зямлі іх не застанецца, чалавецтва зможа пражыць усяго чатыры гады.

Вядома, што пчала, якая застаецца працягла час без сваіх сябровак, гіне, нават тады, калі побач ёсць корм для яе. Мноства пчол складаюць адно цэлае, і, толькі гэтакім чынам яны выжываюць. Напрыклад, калі збіраюцца ў адзін ком, ці шар на рамках у вулеі, каб сагрэцца і выжыць у люты мароз. Або тады, калі абараняюць свае правы на імі ж сабраны мёд. Выпусціўшы джала, праз хвіліны дзве-тры «складваюць крылцы» ... паміраюць. Дарэчы, у Беларусі пра смерць пчалы ніколі не казалі: «здохла». Трэба казаць: «памерла», таму што ў пчалы, голуба і чалавека адзін дух (душа).

На працягу тысячагоддзяў людзі назіралі за жыццём пчол, навучыліся сябраваць з імі. Нешта перанялі — магчыма, у асобных дэталях. Вучоныя даказалі, што пчолы пры дапамозе асаблівых рухаў (танцаў у нашым разуменні) паведамляюць адна адной, дзе, у якой старане, на якой адлегласці знаходзіцца ўзятак — нектар кветак. Відаць, у іх ёсць свае, пчаліныя абрады — размовы з Космасам, гэтак, як і ў нас, людзей... Да прыкладу: дзеля будучыні, каля навагодняй елкі, дзеці водзяць карагоды ў форме кола, круга — сонца, просяць, каб яно зноў з’явілася і не пакідала нас.

Аб развядзенні, зберажэнні пчол удалося занатаваць цікавыя развагі жыхара в. Верхлічы Ігната Канстанцінавіча Цімашэнка: «Калісь тут, у нас, быў дзед такі, пчалавод, вядзьмач. Памёр. Ён саветаваў, убіць тваю ср..., тры конскія галавы павесць на колля, ета тожа якой-та загавар. Павесць на калы тры конскія галавы, штоб у цібе на агародзі і на пасецы былі. Ета шчытаіцца — ад нячыстай сілы ўсё. Ва ўсякім дзеле, як гаворыцца, ёсць у прыродзе, вот, ясна: з урока можа і курам, і свінням што здзелацца. Ёсць людзі — і нічога, а ў другога, як пагляне, дык языком ён як даўбнёй уб’е. І ета пра пчол можна сказаць. Асобенна пчол раздаваць не нада асоба. Раздаваць каму пчол ні нада. Мала што просяць. Ета як што памяняіш, як гаворыцца, і — з канцом. У мяне Надзя, дачка ў Бабовічах жыве. У іе быў сорт бульбы харошай. Адзін прыйшоў: «Надзь, замяні мне бульбы карзіну». Як памяняеш, з двара ўсё выйдзе, двор апусцее. І пчолы» [8, с. 102].

Спіс літаратуры:

1. Экспедыцыйныя матэрыялы Веткаўскага музея стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Ф.Р. Шклярава (далей — скарачана: ЭМ ВМС і БТ імя Ф.Р. Шклярава; у тэкстах захоўваюцца моўныя асаблівасці інфармантаў). Сш. 52, л. 80, 81. Запісаў ад В.А. Каралёвай, 1929 г.н., у в. Казацкія Балсуны Веткаўскага р. 14.01. 1998 г. М. М. Гаршкоў.
2. ЭМ ВМС і БТ імя Ф.Р. Шклярава. Сш. 53, л.100. Запісала ў Ветцы ад перасяленцаў з в. Барталамееўка Веткаўскага раёна А.Н.Басяковай, В.Р. Басякова, 1938 г.н., 19.10. 2001 г. Л.Д. Раманава.
3. Раманава, Л. «Пасланні да неба» (Выстава бабіцкай іконы) / Л. Раманава // Мастацтва. – Мінск, 2013. – № 3. – С. 46.

4. Там жа, С. 42.
5. ЭМ ВМС і БТ імя Ф.Р. Шклярава. Сш. 87, л. 111, 112. Запісала ад П.А. Грыбанавай, 1920 г.н., у в. Верхлічы Краснагорскага р. Бранскай вобл. 19.05. 1999 г. Л.Д. Раманава.
6. ЭМ ВМС і БТ імя Ф.Р. Шклярава. Сш. 87, л. 99. Запісала ад І.К. Цімашэнкі, 1921 г.н., у в. Верхлічы Краснагорскага р. Бранскай вобл. 19.05. 1999 г. Л.Д. Раманава.
7. Алексіевіч, С.А. Чернобыльская молитва: Хроника будущего / С.А. Алексіевіч. – М. : Время, 2013. – 304 с. – (Собр. произв., с. 175).
8. ЭМ ВМС і БТ імя Ф.Р. Шклярава. Сш.87, л. 102. Запісала ад І.К. Цімашэнкі, 1921 г.н., у в. Верхлічы Краснагорскага р. Бранскай вобл. 19.05. 1999 г. Л.Д. Раманава.

Яніна Грыневіч

КАНЦЭПТ «ДАРОГА» Ў БЕЛАРУСКІХ ПАЗААБРАДАВЫХ ЛІРЫЧНЫХ ПЕСНЯХ

Адным з найбольш частотных элементаў ландшафтна-тапаграфічнага кода беларускіх пазабрадавых лірычных песень з'яўляецца *дарога* (для параўнання: у зборніку «Лірычныя песні» (склад. Н.С.Гілевіч) [1] лексема «дарога» ўжываецца 136 разоў, часцей сустракаюцца толькі лексемы «*конь*» – 248, «*доля*» – 167, «*сад*» – 163, «*толе*» – 151). Вывучэнню канцэпту прысвечаны раздзел «Дарога ў традыцыйнай карціне свету беларусаў» у манаграфіі У.А.Лобача «Міф. Прастора. Чалавек: традыцыйны культурны ландшафт беларусаў у семіятычнай перспектыве» [3, с. 314–347], яго ж артыкул «Дарога» ў энцыклапедычным слоўніку «Міфалогія беларусаў» [2, с. 140–141]. У названых работах аўтар, на падставе аналізу шырокага кола крыніц, вызначае семіятычны статус дарогі ў беларускай міфалагічнай традыцыі, аднак жанры песеннага фальклору ім не ўлічваюцца.

Мэта артыкула – выявіць семантыку, месца ў карціне свету і асаблівасці функцыянавання канцэпту дарога ў беларускіх пазабрадавых лірычных песнях.

У творах лексема дарога (варыянты *дарожанька*, *дарожачка*, *дарожка*, *сцежкі-дарожкі*) мае сінонімы *гасцінец*, *шлях*, *сцежка*, *пуць*: «А як мамкі не будзіць, // гасціці недзе будзіць. // А як мамачка памрэць – // *дарожачка* зарасцець. // Ой, пайшла б я лясамі – // ўсе лясы павалены: // дуб'ікам, бярэзнічкам, // маладым алешнічкам. // Ой, пайшла б я лугамі – // ўсе лугі пакошаны // густымі пракосамі. // Ой, пайшла б я й палямі – // ўсе палі папаханы // ўсякаю сяўбіцаю, // ячмянём, пшаніцаю. // Зараслі ўсе *пуці* – // куды к мамачцы ісці?» [1, с. 221]. Апазітам *дарозе* (па прымеце роўны/няроўны) з'яўляецца *біты шлях*, *гасцінец біты*; па прымеце апрацаваны/неапрацаваны – *пожня*: «– А божа ж ты мой мілюсенькі, // вядзі мяне да татусенькі. // Не вядзі мяне ў сад-вінаград, // вядзі мяне да матуленькі назад. // Не вядзі мяне *па пожняныцы*, // вядзі мяне *па дарожаньцы*. // *Па пожняныцы* мае ножкі не йдуць, // *па дарожцы* яны самі бягуць» [1, с. 243].

Дарога ў песнях нярэдка выступае **суб'ектам дзеяння**: яна *ідзе*, *стучыць*, *есць*, *стогне*, што ўказвае на дынамічнасць вобраза. Разам з тым з'яўляецца **аб'ектам дзеяння**: дарогу *пытаюць*, *ад'язджаюць у*, *сабіраюцца ў*, *(не) знаюць*, *загадваюць у*, *выпраўляюцца у*, *указваюць*, *укарохваюць*, *паглядаюць на*, *чакаюць з*. Але найчасцей яна выступае **локусам**, **месцам**, **на/над якім адбываюцца пэўныя дзеянні**: *ісці па*, *весці па*, *зарасці (травой, бярэзнікам, дуб'ём, асіннікам)*, *пазавісаць (калінай зялёнай)*, *пайсці па*, *завеяць*, *замятаць*, *араць*, *пахавачь на*, *каціць персцень*, *(не) збіцца з*, *ехаць*, *знайсці*, *натаміцца па*, *пакрапляць*, *паліваць*, *расці пры*, *збіцца з*, *вывесці на*, *пазакідаць*, *кідаць на*, *шукаць*, *прыблудзіць к*, *вывесці на*, *перасцяліць*, *прыехаць з*, *начавачь у*, *бегчы па*: «– Прайшоў я свет, Украіну – // Не відзеў дзіва над *каліну*, // *Што ў лузе пры дарозе стаіць*: // На ей вецейкі без ветру шумяць, // На ей ягадкі без сонца спеюць, // На ей расіца без дожджу стаіць» [1, с. 286]. Таксама месцам дзеяння выступае і яе састаўная частка – край: «Запрагу я валы крутарогі // Ды паеду араць *край дарогі*. // Ды наару я поля шырокага, // Ды пасею я хмелю высокага, // Ды нажану ж я піва салодкага // Ды для свайго роду далёкага, // Ды й для бацькі і мамачкі, // Ды й для сястрыцы багатай» [1, с. 15].

У творах дарога з'яўляецца **прамежкам**, **які злучае пункты прасторы**: «Бяжы, коню, дарогаю, // Дарогаю шырокаю, // А там стаіць стара хатка. // Стукні, грукні ў вароцейка, // Ці не выйдзе стара бабка, // Стара бабка, мая матка. // Возьме цябе за пугелькі, // Павядзе аж да стаенькі. // Дасць табе аўса, сена, // Папытае свайго сына: // – А мой конік вараненькі, // Дзе ж мой сыноч маладзенькі? // – А твой сыноч маладзенькі // Узяў замуж паненачку. // Узяў замуж паненачку, // У чыстым полі быліначку» [1, с. 74].

З канцэптам *дарога* звязаны ўсе персанажы песень: дзяўчыну чакае дарога да шлюбу, на чужую старану, у няродную хату; хлопца – у чужы край, на Украіну, у Адэсу; маладзіцу – у бацькоўскую хату; мужа – на Украіну, на вайну; рэкрута (навабранца) – на вайсковую службу; салдата (казака, гусара) – на вайну, на чужую старану; чумака – у Крым і інш. Прычым дарога ў акрэсленых кантэкстах мае вызначальную ролю, падкрэслівае прамежаквы стан персанажаў, якія на ёй знаходзяцца. Ад таго, якой будзе дарога, залежыць далейшы лёс. Напрыклад, паводзіны каня ў дарозе прадказваюць далейшы лёс яго гаспадара: «Выпраўляла маці сына // ў *большую дарогу*. // – Едзь, едзь, мой сыночак, // ды назад вярніся. // – А бог знае, бог ведае, // назад ці вярнуся: // сярод двара шырокага // мой *конь спатыкнуўся*. // Палівайце *сцежкі-дарожкі*, // каб не было курна, // разважайце маю мамку, // каб не было нудна. // Дождж дарожку палівае – // *дарожачка* курна. // Радзіма мамку разважае, // а мамка ўсё нудна. // – Калі, калі, мой сыночак, // прыйдзе ка мне ў гасці? // – Тады, тады, мая мамка, // прыйду к табе ў гасці, // як вырасце травічачка // на новым памосце. // Расла, расла травічачка – // стала